

• *Valentiny Pál* •

PIACNYITÁS A MAGYAR HÁLÓZATOS SZOLGÁLTATÁSOKNÁL OECD-ADATOK TÜKRÉBEN

A válság hatásainak csökkentésére az Európai Unióban új kezdeményezések indultak a belső piac kiszélesítésére, a remélt hatékonyságnövekedés kihasználására. A hálózatos szolgáltatások piacain mutatkozó kedvező tendenciák ellenére a piacok egységesülése – döntően a szolgáltatók és a nemzeti piacokat védő kormányok ellenállása miatt – lassan halad. A tanulmány először az ennek a helyzetnek a feloldására tett legutóbbi kísérletekkel foglalkozik, majd OECD-adatok alapján bemutatja a magyarországi hálózatos szolgáltatások piacnyitásának mértékét. Az OECD-adatbázis és a magyarországi helyzet ismertetése során rámutatunk az adatok használatának korlátaira is.

AZ EURÓPAI BELSŐ PIAC HELYZETE

A válság sok helyütt protekcionizmushoz, a gazdasági nacionalizmus megerősödéséhez vezetett. Ennek ellensúlyozására és a belső piac kialakításában eddig elért eredmények védelmére az Európai Unió különböző intézményei viszonylag gyorsan reagáltak. A Bizottság 2009 nyarán ajánlást adott ki az egységes piac működésének javítását célzó intézkedésekről (*Bizottság ajánlása* [2009]). Ebben hangsúlyozta, hogy a gazdasági visszaesés közepette létfontosságú az egységes piac jó működése, amelyet a 2007. évi felülvizsgálat (*Egységes piac...* [2007]) során feltárt hiányosságok megszüntetésével lehet elérni. Ennek érdekében, többek között, a tagállamoknak nemzeti közigazgatásukon belül létre kell hozniuk egy egységes koordinációs feladatkört, és működtetniük kell különböző elektronikus információs rendszereket, köztük a belső piac információs rendszerét. Az utóbbi gyakorlati átvételére Magyarországon 2009 decemberében került sor (*Kormányrendelet* [2009]). Az egységes piac működési zavarainak kiküszöbölése érdekében a piacok rendszeres megfigyelésére, a jogszabályok tagállami átültetésének figyelemmel kísérésére, referenciaértékek és mutatók meghatározására van szükség. Az ajánlás mellékletében a Bizottság intézkedéseket is javasol, így például a tagállamokban egy koordinációért felelős hatóság kijelölését vagy felállítását, az egységes piacot érintő különféle tevékenységek egyetlen hatóságban való egyesítését, a rendszeres versenyelemzést, a piacok működését mérő

adatok gyűjtését, utólagos hatásvizsgálatokat és ellenőrzéseket, a Bíróság ítélkezési gyakorlatának figyelemmel kísérését stb.¹

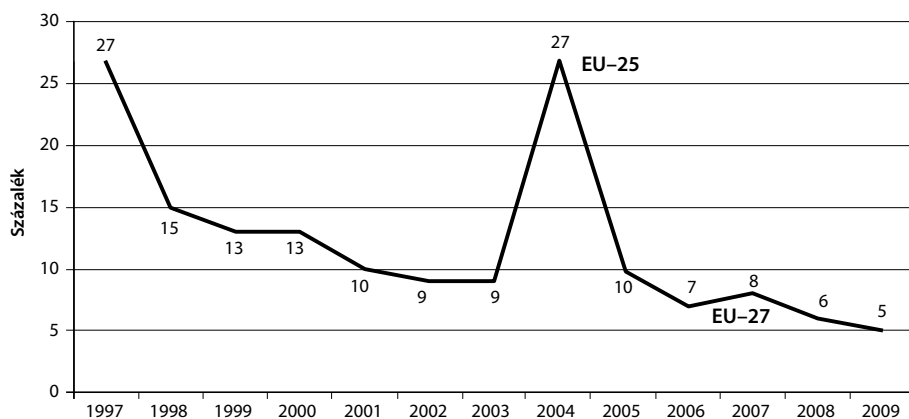
A belső piac jobb működésétől sokat várnak az Európai Unióban. Egyedül a belső piaci szolgáltatásokról szóló, 2009 végéig átvett irányelv (*Szolgáltatási irányelv* [2006]) maradéktalan érvényesülésének hatásaként a gazdasági szolgáltatások kereskedelmének 45 százalékos, a külföldi közvetlen beruházások 25 százalékos és a GDP 0,5–1,5 százalékos növekedésével számolnak (*Communication...* [2010] 19. o.). A kedvező számok ellenére a belső piac részben az integrációs „fáradtság” és „kiábrándulás” miatt a vártnál lassabb ütemben egységesül. Ezt a helyzetet a válság a gazdasági elzárkózás jeleivel tovább erősítette. Ezért sokan a belső piaci integráció újraindításának szükségességét hangoztatják, többek között José Manuel Barroso, a Bizottság elnöke, aki 2009 októberében a korábbi versenypolitikai biztost, Mario Montit bízta meg az ezzel foglalkozó javaslatok kidolgozásával (*President Barroso Entrusts...* [2009]).

A belső piac állapotát a félévente készülő kimutatásokkal (*Internal Market Scoreboard*) igyekeznek érzékelteni. A piac egyik fontos mutatója a piac széttagoltságának indikátora. Ezzel a belső piaci irányelvek nemzeti jogba történt átvételének mértéke állapítható meg. Az *1. ábra* bemutatja, hogy az Európai Unió bővülése jelentős, bár időleges visszaesésekkel járt a belső piac egységesülési folyamatában. 2009 végén 74 olyan irányelv volt (az összes belső piaci irányelv 5 százaléka), amelyet a tagállamok valamelyike még nem vett át, vagyis a belső piac – legalábbis jogi szempontból – azon a területen nem fejthette ki teljes körű hatását.

A belső piaci szabályokat nem elég időben átültetni a nemzeti jogrendbe, hanem gondoskodni kell a betartatásukról is. A jogsértésekkel összefüggő eljárások száma az Európai Unió bővülésekor természetesen nőtt, de 2007 novemberére óta fokozatosan csökkent, és 2009 decemberében 929 ügy volt folyamatban. Magyarország jóval az átlag (47 ügy) alatt szerepel (32 ügy). Az ügyek felét az adó- és vámügyekben, valamint a környezetvédelem területén indított eljárások teszik ki, de a hálózatos szolgáltatásoknál is jelentős a jogsértések száma, az összes eljárás 8 százalékát a közlekedésben és 7 százalékát az energiaiparban indították (*IMS* [2010] 21–23. o.).

„Az energiaiparban nem lesz ok arra, hogy 2012-ben a belső piac 1992-ben kialakított jelenlegi rendszerének 20. évfordulóját ünnepeljük” – állapította meg Mario Monti a 2010 májusában elkészült jelentésében (*New Strategy...* [2010] 47. o.). Ebben az ágazatban a liberalizációs lépések ellenére éppen csak a piac konszolidációjának megindulásáról lehet beszélni. A számos teendő között a jelentés elsősorban a hálózati szűk keresztmetszetek számának csökkentését, a határkeresztező kapacitások növelését, a hálózatok összekapcsolódási pontjai számának emelését, az intelligens

¹ Az eddig tett intézkedéseket két munkadokumentum foglalja össze: *Administrative...* [2009], *Commission Activities...* [2009].

Forrás: IMS [2010] 17. o.

1. ÁBRA • A belső piac töredezettségének alakulása (százalék)

mérőrendszerek és hálózatok, átlátható nagykereskedelmi piacok kialakítását és az Európai Unió által is finanszírozott, célzott infrastrukturális beruházásokat említi (uo. 49. o.).

Az elektronikus kommunikációban már valamivel jelentősebbnek mondható a belső piac egységesülése, a liberalizálódás folyamata is korábban megkezdődött. Az új technológiák és a rájuk épülő szolgáltatások elterjedésének azonban itt is sok akadálya van. Az Európai Unióban például a távközlési infrastruktúra, valamint az online szolgáltatások terén 27 elkülönült piac működik. A szellemi tulajdon kérdései tisztázatlanok, hiányzik a bizalom és az együttműködési készség, nincsenek digitális ismeretek, és hiányoznak a nagy kapacitású átviteli rendszerek. Egy Mario Monti által is idézett tanulmány számításai alapján a digitális belső piac gyors kialakulása 2020-ig a GDP 4 százalékos növekedését jelenthetné, ami azonos lenne az 1992-es belső piaci intézkedéssorozat hatásával (*Copenhagen Economics* [2010] 35. o.).

A digitális piac létrejöttéhez a Monti-jelentés a következő lépéseket ajánlja: a távközlési infrastruktúra és szolgáltatások területén meg kell erősíteni az Európai Unió-szintű szabályozást, páneurópai engedélyezési rendszert kell bevezetni, és a frekvenciaelosztást is az EU-szintre kell emelni. Az elektronikus kereskedelem terjedése érdekében meg kell szüntetni a fogyasztóvédelmi törvénykezés széttagoltságát, különösen a szállítást, a garanciális jogok és a viták rendezése területén. A digitális tartalom fejlesztésénél európai szerzői jogra lenne szükség, és a műsorszórásban is lehetővé kellene válniuk az európai online szolgáltatásoknak (*New Strategy...* [2010] 46. o.).

AZ ÁGAZATI SZABÁLYOZÁS ÉS VERSENYSZABÁLYOZÁS VISZONYÁNAK VÁLTOZÁSA

A Monti-jelentés megállapításait a legtöbb elemzés osztja: az egységes piac még nem működik hatékonyan. A távközlési piacok liberalizációjának alapvető sikeressége (a verseny következtében jelentős árcsökkenés következett be) ellenére a piacokra való belépés korlátozott, és tagországoként is jelentős eltérést mutat. A távközlési piacok ugyanakkor a liberalizáció utáni legnagyobb változások előtt állnak az internetalapú környezet teljes elterjedésével (*Egységes európai...* [2010] 4–7. o.). A belső piac élénkítésére tett radikálisabb bizottsági javaslatokat nem fogadták el (például a szolgáltatók esetében a tevékenységek közötti szétválasztás nem vált kötelezővé, az európai szintű szabályozó szervezet csak korlátozott formában jött létre). A távközlésben is, de az energiaiparban még inkább fennmaradt az inkumbens cégek domináns szerepe, amelynek csökkentésére ebben az ágazatban is a tevékenységek szétválasztását javasolják. Egyes tagországok (Németország, Franciaország) azonban a nagy vertikális szervezetek megmaradásáért harcolnak.² A szabályozás terén látható változtatás nehézségeit, a politikai kompromisszumok sokaságát látva egyre többen remélik, hogy a hálózatos szolgáltatások további liberalizációjához, ezen ágazatok belső piacának erősödéséhez a versenyszabályozás keretei talán több lehetőséget kínálnak, ahogy ezt a Bizottság 2009. júliusi döntése is tükrözte, amikor energiavállalatokat első ízben büntettek meg a verseny szabályainak megsértése miatt (*Tilford–Whyte* [2010] 29–33. o.). A Bizottság piacfelosztás miatt 1106 millió euró bírságot vetett ki az E.ON és a GdF Suez vállalatokra.

Az energiaágazat fejleményeinek versenyszempontú rendszerezett nyomon követésére a 2007 elejére befejeződött ágazati vizsgálat következtében került sor. 2007 eleje óta kilenc nagyobb ügyben foglalt a Bizottság állást, elmarasztalva a nem hatékony szereplőket, és kifogásolva a magas árakat. A legutolsó döntés 2010 májusában született, a Bizottság elfogadta az E.ON kötelezettségvállalását arról, hogy gázszállító-hálózatán a belépési pontokon jelentős (50 százalék) kapacitásokat szabadít fel. Ezeket korábban hosszú távú szerződésekkel kötötte le, ezzel megakadályozva, hogy más szolgáltatók a szállítóhálózathoz hozzáférjenek (*Antitrust* [2010]). Hasonló kötelezettségvállalásokat korábban már az RWE, GdF és az ENI is tett, a GdF esetében az importkapacitások korlátozását is fel kellett oldani. De elmarasztalásban részesült 2007 októberében a belga Distrigas is, mert nagyfogyasztóit előnytelen hosszú távú szerződésekkel kötötte magához. A villamosenergia-iparban a svéd nagyfeszültségű hálózat tulajdonosa (Svenska Kraftnät) a határkeresztező kapacitásainak felszabadítását, az E.ON pedig termelőkapacitásainak és hálózata

² Az egyes tagországoknak, illetve tagországcsoporthoz tartozóknak a belső piac további fejlődéséhez fűződő viszonyát Mario Monti elemzi (*New Strategy...* [2010], 28–30. o.).

egy részének eladását vállalta az ellenük indított vizsgálat lezárásaként (*Bizottság jelentése...* [2010] 23–27. o., *Antitrust* [2010]).

Az elektronikus hírközlésben a tagállami szabályozás által kevésbé kezelhető ügyekben lépett fel a Bizottság. Szabályozta a mobiltávközlésben a közösségen belüli barangolás tarifáit és a végződtetési díjakat. Az előbbi szabályozás jogszerűségét az Európai Bíróság 2010 júniusában megerősítette (*A Bíróság ítélete* [2010]). Másfelől a Bizottság kidolgozta azt a szempontrendszert, amelynek célja, hogy a szélessávú szolgáltatások árai valamennyi európai polgár számára elérhető legyenek. Az ilyen jellegű beruházások támogathatókká váltak, amennyiben ezt a Bizottság jóváhagyja.

A hálózatos szolgáltatások területén a versenyszabályozás Magyarországon is aktívabbá vált az elmúlt évtizedben. Az öt ágazati vizsgálatból három az energiaszolgáltatás, illetve az elektronikus hírközlés területén indult. A Gazdasági Versenyhivatal legutolsó (2008-as évről szóló) országgyűlési beszámolójában szóvá tette az energiaiparban a piacnyitás elhúzódsát, a hosszú távú kapacitásleköltési és áramvásárlási szerződések problémáját, a vertikális kapcsolatok oldásának lassúságát, illetve az ebben a kérdésben a szabályozó hatóságok közös szakmai álláspontjának elutasítását.³ A közlekedéssel összefüggésben felmerült a szabályozó szervezetek függetlenségének problémája is a Magyar Vasúti Hivatal megszüntetése miatt. Az elektronikus hírközlési ágazatban fontos fejlemény volt, hogy a versenyhivatali eljárások során a szolgáltatók vállalásokat tettek a csupasz DSL-szolgáltatás bevezetésére, amelyek így bekerültek a szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások körébe (*Beszámoló...* [2009] 7–10. o.).

A magyar energiapiacokon kialakult problémákat jól jelzik a Bizottság jelentései a belső piac kialakításában elért „előrehaladásról”. A szabadpiaci fogyasztás arányával mért piacnyitás tekintetében alig van olyan uniós ország, amely ne érte volna el 2008-ban a teljes piacnyitást, azaz a száz százalékot. A kivételek a speciális földrajzi helyzetű országok (szigetek), a 2010-ig derogációt kérő országok és Magyarország (*Report on Progress...* [2010] 5. o.). Hasonlóan kedvezőtlen a helyzet a vásárlóerőparitáson mért háztartási villamos energia áraival: 27 tagország közül Magyarországon voltak a legmagasabbak az árak 2009 második félévében, ugyanez az adat a gázzolgáltatásban a negyedik legmagasabb árat jelentette (*Natural Gas Prices...* [2010] 6. o., *Electricity Prices* [2010] 8. o.).

³ „Az év elején egyik központi téma volt a villamosenergia-piac struktúrájának megváltoztatása a hatékonyság növelése érdekében, ennek keretében pedig a Mavir Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt. tulajdonosi szétválasztása az MVM csoporttól, ami sajnálatos módon – a GVH és a MEH, valamint egyéb szakmai csoportok megalapozott véleménye és törekvése ellenére – 2008-ban sem valósult meg.” (*Beszámoló* [2009] 7. o.)

A PIACNYITÁS ÉRTÉKELÉSE AZ OECD-MÓDSZERTAN ALAPJÁN

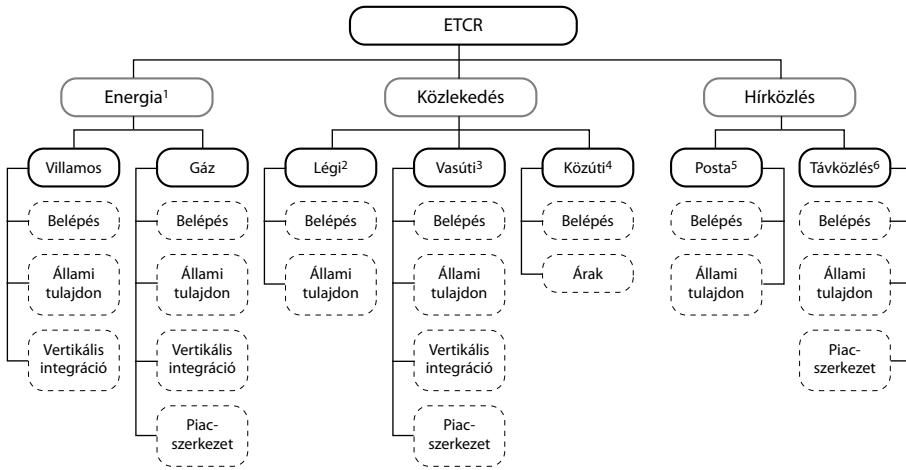
Ezek után talán érdemes összevetni a piacnyitás Európában érvényesülő folyamatát a magyarországi helyzettel. Ehhez az OECD termékpiacon szabályozáshoz kapcsolódó adatbázisában lévő, 2006-ban összeállított és 2009-ben frissített külön adatbázist használjuk fel.⁴ Az OECD ETCR (*energy, transport, communications*) adatbázisában hét ágazat (távközlés, villamos energia, gáz, posta, vasút, légi személyszállítás és a közúti fuvarozás) adatait találjuk.⁵ Az adatbázis összeállítóinak az volt a célja, hogy a jogi és szabályozási környezet kevésbé mérhető, kvalitatív adataiból összehasonlításra alkalmas, mennyiségi mutatószámokat képezzenek. A mutatószámokkal elsősorban a hatékonyság növelést és a piacra való belépés segítését célzó szabályozásra kívánnak fókuszálni. A mutatószámrendszer az állami tulajdon jelenlétét a hatékonyságnövelés akadályának tekinti. Az adatokat alapvetően a kormányzati tisztviselők által kitöltött kérdőívekből nyerik, ezeket szakértők ellenőrzik, és a mutatószámokat utólag is további ellenőrzésnek vetik alá.

A mutatószámokat alulról felfelé építkezve, fokozatosan aggregálják kvalitatív adatokból mennyiségi indikátorokká. Ez három lépésben történik: először a kvalitatív adatokat 0–6 közötti értékekkel látják el, a növekvő értékek a verseny növekvő akadályait tükrözik, így az elméletileg legjobb és legrosszabb helyzetet írják le. Az alsóbb szintű mutatókból (belépési korlátok, az állami tulajdon aránya, a vertikális integráció mértéke, piacszerkezet) különböző súlyozási eljárásokkal képezik az ágazati szintű mutatókat. A legtöbb alapadatot a gázszektorra tudták összeállítani (12), ezt követi a vasút (9), a távközlés (8), a közúti fuvarozás (7), a villamosenergiaipar és a posta (6) és a légi közlekedés (4). A 2. ábra bemutatja, hogyan épül fel az ETCR mutatószámrendszer.

A gázszektor esetében például a belépési korlátokat vizsgálva azt értékelik, hogy milyen feltételekkel lehet a szállítóvezetékhez hozzáférni, a kiskereskedelmi piac hány százalékán választhatnak szabadon a piaci szereplők, létezik-e olyan szabály a szektor valamely piacán, amely korlátozná a piaci szereplők számát. A tulajdonviszonyok vizsgálatakor a termelés, szállítás, elosztás fázisait egyenként vizsgálják. A vertikális integráció esetében önálló pontértéket kap a termelés és más tevékenységek elválasztásának mértéke, a kereskedelem és egyéb tevékenységek összekapcsolódásának foka, valamint a kereskedelem és elosztás tevékenységének integráltsági szintje. A piacszerkezet esetében a termelés, a szállítás és az elosztás három különböző szintjén a legnagyobb piaci részesedésű vállalat részesedési adatai alapján adják a pontokat.

⁴ Az adatok hozzáférhetőek a következő webhelyen: http://www.oecd.org/document/32/0,3343,en_2649_34323_35791136_1_1_1_1,00.html.

⁵ Az adatbázis felépítését részletesen ismerteti Conway–Nicoletti [2006].

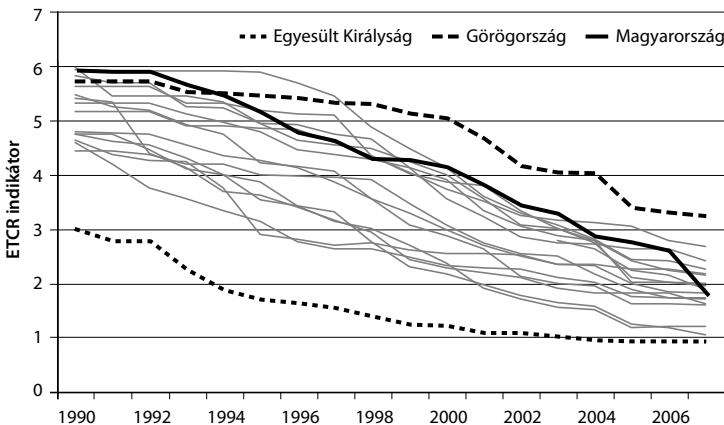

A mutatók tartalma: 1. energiatermelés, -szállítás és -elosztás; 2. légi személyszállítás; 3. vasúti személy- és teherszállítás; 4. közúti fuvarozás; 5. levél-, csomag- és gyorspostai alapszolgáltatások; 6. vezetékes és mobiltávközlés.

Forrás: Conway–Nicoletti [2006] 37. o.

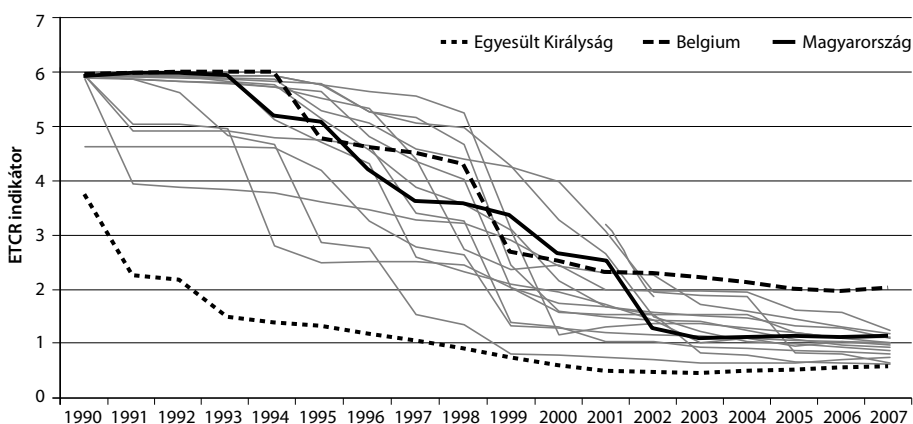
2. ÁBRA • Az ETCR mutatószám felépítése

Mind a hét ágazatot tartalmazó ETCR mutató esetében (3. ábra) azt látjuk, hogy – nem meglepő módon – az Egyesült Királyság piacnyitása a legsikeresebb, míg Görögországban van a legtöbb jogi és szabályozási akadály a hálózatos szolgáltatások liberalizálásának. Magyarország a kilencvenes évek eleje óta fokozatosan, de óvatosan haladt a piacnyitás útján, a legnagyobb lépést 2007-ben tette, amikor a vertikális

Vizsgált országok: Ausztria, Belgium, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szlovákia.

3. ÁBRA • ETCR mutatók, összes ágazat, 18 EU-ország

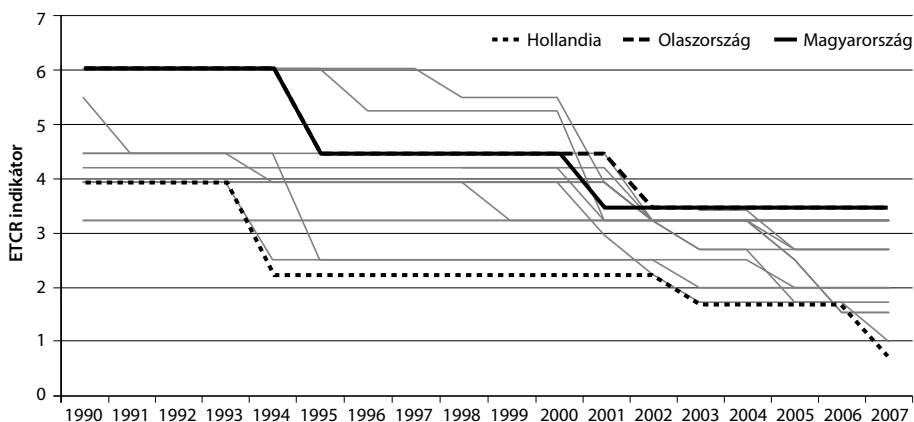
Vizsgált országok: Ausztria, Belgium, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szlovákia.

4. ÁBRA • ETCR mutatók, távközlés, 18 EU-ország

kapcsolatok több iparágban (vasút, energiaipar) is jelentősen meglazultak, és a légi közlekedésben is megszűnt az állami tulajdon. Ezzel Magyarország a leglassabban nyitó országok sávjából a középmezőnybe került.

A továbbiakban azt a négy szektort (távközlés, posta, villamos energia, gáz) vizsgáljuk, amellyel kötetünk III. részének további tanulmányai is foglalkoznak. A távközlésnél a piacnyitásra a többi ágazathoz képest korábban került sor, az Európai Unió már 1998-ban megszüntette a kizárólagos jogokat a vezetékes szolgáltatások területén. A 4. ábrán látható, hogy a 2000-es évekre Belgiumban található a legkevesbé nyitott távközlési piac, és Magyarország 2001-ig Belgiumhoz viszonyítva, hol előreszaladt, hol visszamaradt a piacnyitásban. A döntő változást a mobilpiacon megjelenő harmadik szolgáltató okozta, ezt követően Magyarország itt is a középmezőnyben található 2007-ben.

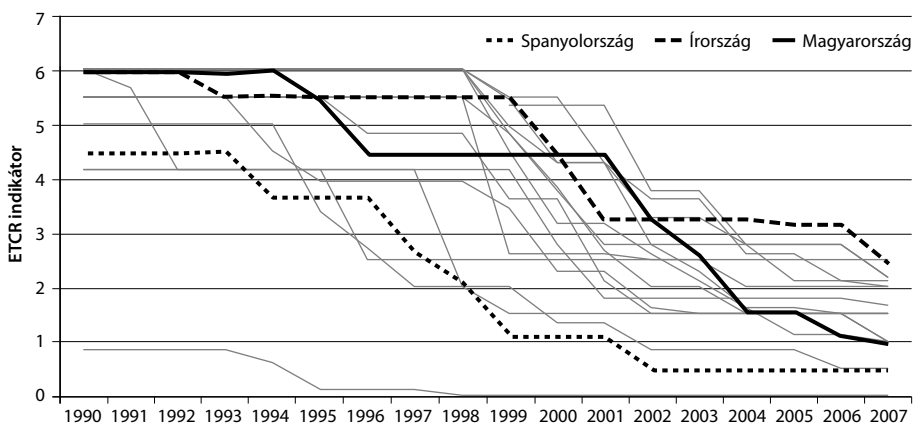
A hírközlésen belül a postai ágazat zártabb piacokat és monopolisztikusabb piaci helyzeteket mutat. Bár 1999-ben itt is elkezdődött az Európai Unión belüli liberalizációs folyamat, a lépések kisebbek voltak, és a tulajdonviszonyok is kevésbé változtak. A piacnyitás gyorsítására a Európai Bizottság ugyan többször is javaslatot tett, de a szolgáltatók ellenállása miatt eddig inkább a piacnyitás elhúzóódása, halasztása volt a jellemző. 2010 végére a tagországok nagyobb részében megtörténik a piac teljes megnyitása, de 11 tagország, köztük Magyarország, 2012 végéig haladékat kapott. A postai szolgáltatások liberalizációjában Hollandia járt az élen (5. ábra). Az 1990–2007 közötti időszak nagy részében Olaszország – változó partnerekkel – mutatta a legkevesebb hajlandóságot a piacnyitásra. 2002 óta Magyarország vált Olaszország partnerévé a legkevesbé nyitott postai szolgáltatási piac címéért folytatott versenyben.

Vizsgált országok: Ausztria, Belgium, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szlovákia.

5. ÁBRA • ETCR mutatók, postai szolgáltatások, 18 EU-ország

A villamosenergia-szolgáltatásban az Egyesült Királyság e mutatószámrendszer alapján 1998 óta már nem tud javulást felmutatni, mert villamosenergia-piac teljesen nyitottá vált. Ezért inkább a második legjobban teljesítő Spanyolország görbét emeltük ki a 6. ábrán. Jelenleg Írországé a legkevésbé nyitott piac, és Magyarország 2002-ig gyakran az ír piacnál is rosszabb teljesítményt mutatott, azonban 2002 után a mutatószámrendszer gyors változást jelez, amellyel Magyarország 2007-re a legjobban liberalizált piacok közé verekedte be magát. Ha a villamos-

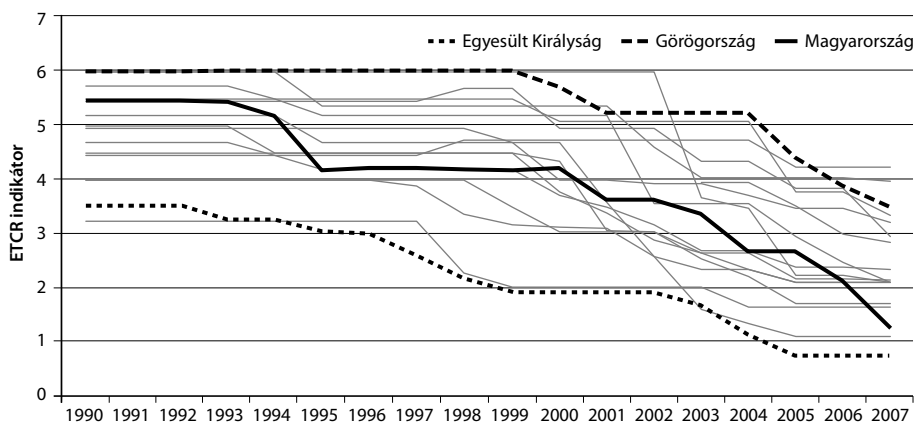

Vizsgált országok: Ausztria, Belgium, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szlovákia.

6. ÁBRA • ETCR mutatók, villamos energia, 18 EU-ország

energia-ágazat mutatószámának összetételét vizsgáljuk, a változás fő okaként a belépési korlátok és a vertikális integráció problémájának megszűnése nevezhető meg, az állami tulajdon aránya nem módosult. Az adatbázis alapján a magyar villamosenergia-piacon a szállítást és a termelést teljesen elkülönült vállalatok végzik, és a cégek vertikális szétválasztása megtörtént. A magyar piacot ismerők esetleg kétségeket fogalmaznának meg ezzel kapcsolatban. Ha nagyon formálisan, csak a jogi, szabályozási oldalról nézzük a vertikális szétválasztást, akkor is nehezen lehetne összevetni a brit piacon kialakult helyzettel. A magyar villamosenergia-rendszer centrumában elhelyezkedő, állami tulajdonú vállalat (MVM) körül adódó, többek között a *Verseny és szabályozás* sorozat előző kötetében is tárgyalt problémák és az ETCR mutatószámokból adódó következtetések különbségei arra világítanak rá, hogy ez a mutatószámrendszer valójában csak a formális jogi helyzetek elnagyolt rögzítésére alkalmas, a piacok alaposabb megismerése nem várható az ETCR mutatók segítségével.

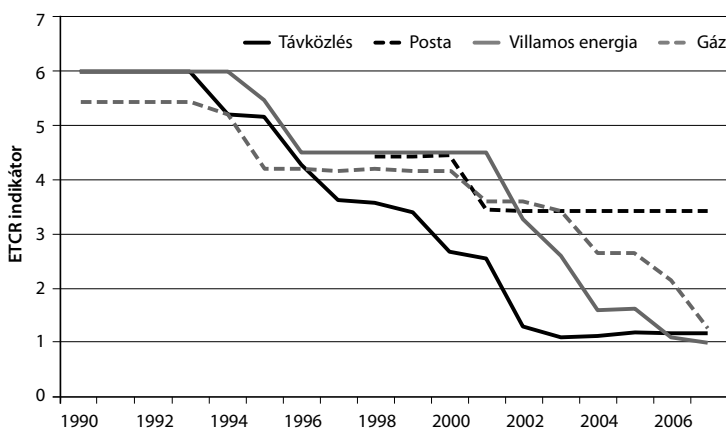
A gázszolgáltatásban az ETCR mutatószámok valamivel közelebb állnak a magyar piac szemlélőjének szubjektív értékeléséhez. A vertikális szétválasztás hamar és sokkal teljesebb mértékben történt meg, mint a villamosenergia-iparban. Az állami tulajdon aránya a kilencvenes évek közepétől csökkenni kezdett, és a Mol gázüzletágának eladása után minimálisra csökkent. A piacra lépés feltételei kedvezőbbek, mint a villamosenergia-szolgáltatásban, amelyet többek között az évek óta működő új szolgáltatók megjelenése is igazolt. Mindezek alapján könnyebben elfogadhatónak tűnik az a 7. ábrán látható kép, hogy Magyarország a kilencvenes évek közepe óta a középmezőnyben helyezkedett el, és 2007-re – legalábbis ami a jogi feltételeket illeti – az egyik legnyitottabb piaccá vált.

Vizsgált országok: Ausztria, Belgium, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szlovákia.

7. ÁBRA • ETCR mutatók, gázszolgáltatás, 18 EU-ország

Végül a 8. ábrán érdekességként bemutatjuk a négy elemzett ágazat egymáshoz viszonyított helyzetét Magyarországon. A távközlési piac relatív nyitottsága és a postai relatív zártsága nem okoz meglepetést. A gázszolgáltatás és a villamosenergia-ipar relatív helyzetét is 2002-ig nagyjából tükrözi az ábra. A villamosenergia-ipari piacnyitás felgyorsulását és végül 2007-re a távközlésinél is nyitottabb piaccá válását azonban már csak a nagyon formális, jogi keretek teljesülésének, esetleg az értékelést készítőket pontatlanságának lehet betudni. Feltehetően a mutatószámrendszer további finomításra szorul. A mutatószámok a piacnyitás korai szakaszát viszonylag jól tükrözték, de ahogy a piacok fokozatosan közelednek a teljes nyitáshoz, úgy az eddigi szempontokat újjal kellene kiegészíteni.

8. ÁBRA • ETCR mutatók, Magyarország

ÖSSZEFOGLALÁS

A válság hatásainak csökkentésére az Európai Unióban új kezdeményezések indultak a belső piac kiszélesítésére, a remélt hatékonyságnövekedés kihasználására. A hálózatos szolgáltatások piacain mutatkozó kedvező tendenciák ellenére a piacok egységesülése – döntően a szolgáltatók és a nemzeti piacokat védő kormányok ellenállása miatt – lassan halad. A politikai konszenzus gyakori hiánya miatt a szabályozás európai szintjét célzó bizottsági kezdeményezések csak részlegesen valósulnak meg, az ágazati szabályozási rendszert a versenyszabályozás egyre gyakrabban „segíti” ki. A döntések előkészítésekor, az egyes ágazatokat érintő szakpolitika megfogalmazásakor ugyanakkor fontos lenne a piacnyitás tényleges mértékének ismerete. Ehhez az Európai Unió különböző jelentései sok adalékkal szolgálnak, és más nemzetközi szervezetek mellett az OECD is kidolgozott egy mutatószámrendszert. Az OECD mutatóinak ismertetésén keresztül érzékeltetni próbáltuk ezek információtartalmát

és a mutatók érvényességi korlátait. A kezdeti tájékozódáshoz jó segítséget nyújtanak, az országok, ágazatok relatív viszonyát nagy vonalakban tükrözik, de a hálózatos szolgáltatások területén zajló tényleges piacnyitás értékeléséhez Kiss Károly Miklós és Vince Péter itt következő részletes tanulmányaihoz hasonlókra van szükség.

IRODALOM

- ADMINISTRATIVE... [2009]: Administrative Cooperation in the Single Market. SEC(2009) 882. Commission of the European Communities, Brüsszel.
- ANTITRUST [2010]: Antitrust: E.ON's Commitments Open Up German Gas Market to Competitors. Press Release, Brüsszel, IP/10/494. június 12.
- BESZÁMOLÓ... [2009]: Beszámoló az Országgyűlés részére a Gazdasági Versenyhivatal 2008. évi tevékenységéről és a versenytörvény alkalmazása során szerzett, a verseny tisztaságának és szabadságának érvényesülésével kapcsolatos tapasztalatokról. Gazdasági Versenyhivatal, Budapest, május.
- BÍRÓSÁG ÍTÉLETE [2010]: A Bíróság ítélete. A Közösségen belüli nyilvános mobiltelefonhálózatok közötti barangolásról a C-58/08. sz. ügyben (Vodafone and others *versus* Secretary of State for Business). Június 8.
- BIZOTTSÁG AJÁNLÁSA [2009]: A Bizottság ajánlása az egységes piac működésének javítását célzó intézkedésekről (2009/524/EK). Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 176/17. 2009.7.7.
- BIZOTTSÁG JELENTÉSE [2010]: A Bizottság jelentése 2009. évi jelentés a versenypolitikáról. COM(2010) 282 végleges. Brüsszel, január 3.
- COMMISSION ACTIVITIES... [2009]: Commission Activities to Improve the Functioning of the Single Market. SEC(2009) 881. Commission Staff Working Document, Brüsszel.
- COMMUNICATION... [2010]: Communication from the Commission, Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. COM(2010) 2020. Brüsszel, március 30.
- CONWAY, P.–NICOLETTI, G. [2006]: Product Market Regulation in the Non-Manufacturing Sectors of OECD Countries: Measurement and Highlights. Economics Department Working Papers No. 530. OECD.
- COPENHAGEN ECONOMICS [2010]: The Economic Impact of a European Digital Single Market. Final Report. Copenhagen Economics, European Policy Centre, március.
- EGYSÉGES EURÓPAI... [2010]: Az egységes európai elektronikus hírközlési piac fejlődéséről szóló 2010. évi jelentés (15. jelentés). SEC(2010) 630. Brüsszel, május 25.
- EGYSÉGES PIAC [2007]: Egységes piac a 21. századi Európa számára. COM(2007) 724 végleges. Brüsszel, november 20.
- ELECTRICITY PRICES [2010]: Electricity Prices for Second Semester 2009. Írta: *Goerten, J.–Ganea, D. C.* Eurostat, Data in Focus, 22/2010.
- IMS [2010]: Internal Market Scoreboard. No. 20. 2009. december. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

- KORMÁNYRENDELET [2009]: A Belső Piaci Információs Rendszer hazai működésének és az abban való részvételnek a szabályairól, 342/2009. (XII. 30.) kormányrendelet. Magyar Közlöny, 195. sz. 49 123. o.
- NATURAL GAS PRICES... [2010]: Natural Gas Prices for Second Semester 2009. Írta: *Goerten, J.–Ganea, D. C.* Eurostat, Environment and Energy, Data in Focus, 21.
- NEW STRATEGY... [2010]: A New Strategy for the Single Market at the Service of Europe's Economy and Society. Report to the President of the European Commission José Manuel Barroso by Mario Monti. Május 9. 107 o.
- PRESIDENT BARROSO ENTRUSTS... [2009]: President Barroso Entrusts Mr Mario Monti with the Mission to Prepare a Report on the Re-Launch of the Single Market. MEMO/09/469. Brüsszel, október 20.
- REPORT ON PROGRESS... [2010]: Report on Progress in Creating the Internal Gas and Electricity Market. Commission Staff Working Document, SEC(2010) 251 Final.
- SZOLGÁLTATÁSI IRÁNYELV [2006]: Az Európai Parlament és a Tanács 2006/123/EK irányelve a belső piaci szolgáltatásokról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 376/36. December 27.
- TILFORD, S.–WHYTE, P. [2010]: The Lisbon Scorecard X. The Road to 2020. Centre for European Reform, március.